



Länsstyrelsen  
Västernorrland



# Bevarandeplan Natura 2000

## *Granbodåsen SE0710157*



Namn:	Granbodåsens naturreservat
Områdeskod:	SE 0710157
Områdestyp:	SAC 2011-03
Areal:	17,2 ha
Skyddsform:	Naturreservat
Kommun:	Ånge
Naturvårdsförvaltare:	Länsstyrelsen i Västernorrlands Län
Koordinat:	694441/149002
Karta:	17F 8H
Ägarförhållanden:	Statligt och privat
Uppdaterad:	2019-02

# INNEHÅLLSFÖRTECKNING

<b>1. ALLMÄNT OM NATURA 2000 .....</b>	<b>3</b>
1.1 Allmänt om bevarandeplanen.....	3
<b>2. GRUNDER FÖR UTPEKANDE .....</b>	<b>3</b>
2.1 Ingående naturtyper enligt art- och habitatdirektivet .....	3
<b>3. BEVARANDESYFTEN OCH BEVARANDEMÅL.....</b>	<b>4</b>
<b>4. OMRÅDESBESKRIVNING .....</b>	<b>4</b>
4.1 Allmän områdesbeskrivning .....	4
4.2 Intressanta arter i området, ej med i art- och habitatdirektivet.....	5
<b>5. EKOLOGISKA FÖRUTSÄTTNINGAR .....</b>	<b>5</b>
5.1 För området i dess helhet .....	5
5.2 För ingående naturtyper enligt art- och habitatdirektivet.....	5
<b>6. HOTBILD MOT NATURA 2000-OMRÅDET .....</b>	<b>6</b>
<b>7. BEVARANDEÅTGÄRDER.....</b>	<b>7</b>
7.1 Områdesskydd.....	7
7.2 Skötsel .....	7
<b>8. BEVARANDESTATUS .....</b>	<b>7</b>
<b>9. UPPFÖLJNING AV BEVARANDEMÅL .....</b>	<b>8</b>
<b>10. REFERENSER .....</b>	<b>8</b>
<b>11. KARTOR .....</b>	<b>9</b>

# 1. Allmänt om Natura 2000

Natura 2000 heter det nätverk av skyddsvärda områden som alla EU:s medlemsstater ska bidra till att skapa enligt EU:s två naturvårdsdirektiv, Art- och habitatdirektivet (Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter) samt Fågeldirektivet (Rådets direktiv 79/409/EEG av den 2 april 1979 om bevarande av vilda fåglar). Syftet är att bidra till bevarandet av den biologiska mångfalden inom gemenskapen. Sverige har som medlem i EU åtagit sig att se till att naturtyperna och arterna har gynnsam bevarandestatus, dvs. att de finns kvar i långsiktigt hållbar omfattning genom att vidta bevarandeåtgärder i form av skydd och skötsel. Genom 15–17 §§ Förordningen (1998:1252) om områdesskydd har EU-direktiven implementerats i svensk lagstiftning. Ett särskilt tillstånd krävs om man vill utföra åtgärder som kan påverka miljön i ett Natura 2000-område på ett betydande sätt. Som en hjälp vid arbetet med att bevara naturvärdena i Natura 2000-områden samt som ett stöd för verksamheter som bedrivs i anslutning till området ska det finnas bevarandeplaner för samtliga områden.

## 1.1 Allmänt om bevarandeplanen

Bevarandeplanen är det dokument som ska beskriva vad som är syftet med bevarandet av varje enskilt Natura 2000-område och som ska ange vilka bevarandeåtgärder som planeras.

Bevarandeplanen behandlar områdets ingående naturtyper och arter som finns upptagna i EU:s två naturvårdsdirektiv, Art- och habitatdirektivet samt Fågeldirektivet. En viktig del i arbetet med att vidta nödvändiga bevarandeåtgärder är formuleringen av bevarandesyfte och bevarandemål för varje Natura 2000-område samt att planera och prioritera vilka bevarandeåtgärder som behövs utifrån i dagsläget kända förhållanden och hot. Bevarandesyftet utgår från 17§ Förordningen om områdesskydd som anger att länsstyrelserna ska upprätta beskrivningar av syftet samt för de livsmiljöer och arter för vilka gynnsam bevarandestatus ska upprätthållas eller återställas.

# 2. Grunder för utpekande

## 2.1 Ingående naturtyper enligt art- och habitatdirektivet

Området Granbodåsens naturreservat är utpekad att ingå i nätverket Natura 2000 eftersom det i området finns naturtyper (tabell 1) som finns med i art- och habitatdirektivet. Objektet utgörs av en välhävdad och artrik slätteräng samt ett skogsbete med gamla lövträd. På kartan finns de olika naturtyperna redovisade geografiskt för området.

**Tabell 1. Ingående naturtyper enligt art- och habitatdirektivet**

<i>Kod</i>	<i>Naturtyp</i>	<i>Areal (ha)</i>	<i>Andel (%)</i>
6510	Slätterängar i låglandet	2,3	13
9070	Trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ (skogsbete)	11	64

### 3. Bevarandesyften och bevarandemål

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EU:s fågeldirektiv eller Art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Natura 2000-området Granbodåsen utgör en mycket artrik ängsmark och trädklädd betesmark. Området hyser flera hotade kärlväxt- och svamparter och är ett värdefullt och representativt exempel på naturtyper som historiskt var mer vanligt förekommande i kulturlandskapet. Det främsta bevarandesyftet är att bevara och upprätthålla områdets kulturpräglade naturtyper. Eftersom naturvärdena inom området är starkt knutna till ängsmarkens långa tradition av årlig slåtter och beteshävd är det av yttersta vikt att området fortsätter att hävdas traditionellt genom årlig slåtter och bete för att förhindra att naturvärdena förloras.

Området är skyddat som naturreservat. Något ytterligare behov av bevarandeåtgärder är inte aktuellt. I tabell 2 finns en sammanfattning av de bevarandemål som anger det tillstånd som bör råda i det enskilda området för att optimera områdets bidrag till uppnåendet av gynnsam bevarandestatus på nationell, biogeografisk eller EU-nivå.

**Tabell 2. Bevarandemål för ingående naturtyper**

<i>Naturtyp</i>	<i>Bevarandemål</i>
6510, Slätterängar i låglandet	<ul style="list-style-type: none"><li>• Naturtypen ska bibehållas med traditionell hävd på minst 2,3 ha</li><li>• Typiska arterna fältgentiana, brudsporre, ormrot, kattfot och låsbräken ska finnas spridda i området och ingen påtaglig minskning ska förekomma.</li><li>• Ingen förekomst av träd och buskar.</li></ul>
9070, Trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ	<ul style="list-style-type: none"><li>• Naturtypen bibehålls med traditionell hävd på minst 11 ha</li><li>• Krontäckning av träd och buskar mellan 25 och 75%.</li><li>• Typiska arterna ormrot, liten blåklocka, ögonpyrola, ärenpris och teveronika ska finnas spridda i området.</li><li>• Förekomst av gamla solitära träd.</li><li>• Förekomst av solbelysta luckor med grässvål.</li></ul>

### 4. Områdesbeskrivning

#### **4.1 Allmän områdesbeskrivning**

Granbodåsen är en typisk lidfäbod, belägen i en sydostsluttning på ca 360 meters höjd över havet. Fäboden ligger inom ett område i norra Ånge kommun som är starkt påverkat av den jämtländska kambrosiluren. Bergrunden i området är framför allt gnejsgraniter men ett diabasområde finns strax i väster. Jordarten är en basrik morän vilket ger upphov till en rik flora och hög skogsbonitet. Flera bäckstråk löper ner längs sluttningen. Granbodåsen består av flera långsmala bovallar varav en utgör en kontinuerligt hävdad ängsmark med mycket artrik flora. Sluttningen uppvisar en mosaik av växtsamhällen, från torräng till fuktäng.

På en av vallarna finns en fäbodstuga, ett fähus samt ett smådjurshus, alla timrade med spåntak och i gott skick. På vällen väster intill finns en stuga och ett nedrasat fähus. Övriga vallar är mer eller mindre igenväxta med skog. På grund av den goda boniteten finns träd av imponerande dimensioner, framför allt av gran, asp och sälg. Det finns också partier med klenare träd samt små öppna välbetade gläntor. I en av dessa gläntor fanns på 30-talet en av länets sista kända förekomst av brunkulla. Gamla åkrar och odlingsrösen går att återfinna på de flesta av de forna vallskiftena. Nordväst om vallarna vidtar granskog på den mark som på 1852 års karta angavs vara svedjor och betade backar.

#### **4.2 Intressanta arter i området, ej med i art- och habitatdirektivet**

Den mycket artrika floran har stort inslag av hotade eller sällsynta arter. Förutom de vanligare ängsarterna påträffas här senblommande fältgentiana (*Gentianella campestris*), rosettjungfrulin (*Polygala amarella*), topplåsbräken (*Botrychium lanceolatum*), månlåsbräken (*Botrychium lunaria*), brudsporre (*Gymnadenia conopsea*), grönkulla (*Coeloglossum viride*), korallrot (*Corallorhiza trifida*), sandviol (*Viola riviniana*), hårig sandviol (*Viola rupestris var rupestris*), ochnickfibbla (*Pilosella sphaerocephala*)

På Granbodåsen finns också en mycket rik svampflora med ett hundratal olika ängssvampsarter varav ett tjugotal rödlistade bland annat blå rödskivling (*Entoloma madidum*) och fager vaxskivling (*Hygrocybe aurantiosplendens*). På hackslätten har ett 25-tal olika arter av vaxskivlingar och likaså ett 25-tal rödsporingar setts. Även svampgrupperna fingersvampar och jordtungor är väl representerade. Under regniga höstar är scharlakansröd vaxskivling (*Hygrocybe punicea*) ett dominerande inslag. En iögonfallande svamp här på Granbodåsens fäbodvall är också den röda fjällkremlan (*Russula nana*) som lever i symbios med ormrot (*Bistorta vivipara*).

Den starkt hotade (rödlistekategori, EN) mätarfjärilen trolldruvemätare (*Baptria tibiale*) har hittats i området. Trolldruvemätare är en mycket karakteristisk mätarfjäril med skarp teckning i svart och vitt. Fjärilen finns idag bara på en handfull platser i Jämtland och i Västernorrland. Fjärilen flyger i juni månad och honorna lägger sina ägg på solbelysta plantor av trolldruva.

## **5. Ekologiska förutsättningar**

### **5.1 För området i dess helhet**

Granbodåsens fäbod är förhållandevis välbevarad, med öppna slättermarker och byggnader. I dagsläget sköts området med både slätter, skogsbete och efterbete. Tyvärr är inte traditionellt fäbodbruk i drift. Delar av de gamla vallarna är beskogade men en viss luckighet finns. Det gamla skogsbetet är delvis igenväxt och behöver restaureras. Hela området ligger isolerat i ett modernt skött skogslandskap.

### **5.2 För ingående naturtyper enligt art- och habitatdirektivet**

**6510, Slätterängar i låglandet** är artrika, torra-fuktiga ängar som inte gödslats och där traditionellt ängsbruk bedrivs. Typen är i allmänhet helt öppen men enstaka träd och buskar kan förekomma upp till 25 % krontäckning. Vegetationen är i regel lågväxt med hävdgynnade arter som ormrot, blåsuga, liten blåklocka, gentiana- och låsbräkenarter. Ängar av denna typ är belägna nedanför fjällkedjan eller andra bergsområden. Fuktigare stråk kan ingå.

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus:

- Slåtter, höbärning, röjning av igenväxningsvegetation, eventuellt efterbete och fagning.
- Skötseln utformad enligt objektets speciella natur- och kulturvärden.
- Slåttertidpunkten är viktig. Slåtter ska ske innan fältgentianan blommar i början av augusti.
- I naturtypen får inte förekomma gödsling (förutom från djur som betar i objektet), stödutfodring, kalkning, dikning eller insådd av för naturtypen främmande arter.

**9070, Trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ** består av betade hagmarker med lövträd eller utmarksbeten med främst barrträd. Det finns en mängd med arter kopplat till naturtypen, både arter som trivs på den öppna marken och skogsarter förekommer. Äldre solitära träd förekommer liksom en rad olika buskar. Området har stora delar grässvål och öppna luckor.

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus:

- Fortsatt betesdrift samt att busk och slyröjning kommer att behövas för att undvika igenväxning.
- En kontinuitet av död ved, stora träd, buskar och öppna solbelysta gläntor.
- I naturtypen får inte förekomma gödsling (förutom från djur som betar i objektet), stödutfodring, kalkning, dikning eller insådd av för naturtypen främmande arter
- Trädskiktets täckningsgrad ska vara mellan 25 – 75 %
- Restaurering av skogsbetet bör ske för att uppnå gynnsam bevarandestatus.

## 6. Hot mot Natura 2000-området

Området är skyddat som naturreservat vilket innebär att det i reservatsbeslutet finns föreskrifter som reglerar vilka verksamheter som är förbjudna i området. Det främsta hotet mot området är utebliven hävd och brist på betesdjur. På sikt kan också eventuellt områdets isolerade läge vara ett problem då den genetiska spridningen blir minimal. Verksamheter och faktorer som kan tänkas påverka Natura 2000-området negativt visas i tabell 3.

Vid beskrivandet av hotbilden för ett område kan endast nu kända problem belysas. Det är viktigt att ha i åtanke att nya hot troligen kommer att identifieras i framtiden. De hot som är av global karaktär t.ex. klimatförändringar och atmosfäriskt spridna miljöbelastningar kan inte lösas genom områdets skötsel. Tyngdpunkten för hotbilden av varje enskilt Natura 2000-objekt ligger främst på lokala hot från landskaps- till artnivå.

**Tabell 3. Verksamheter och faktorer som kan påverka Natura 2000-områdets naturtyper negativt.**

<i>Naturtyp</i>	<i>Hot</i>
6510, Slätterängar i låglandet	<ul style="list-style-type: none"><li>• Utebliven eller olämplig skötsel på grund av ändrad markanvändning, hävd vid fel tidpunkt eller med felaktiga redskap</li><li>• Det finns en viss risk att ett ökat antal besökande kan innebära slitage på ängsvegetationen.</li><li>• Markexploatering och annan markanvändningsförändring i objektet eller i angränsande områden.</li></ul>

	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Körskador från t ex uttransport av virke från angränsande skogar.</li> </ul>
9070, Trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Minskad eller utebliven betesdrift</li> <li>• Brist på plockhuggning medför att trädsnittet blir för tätt.</li> <li>• Markexploatering och annan markanvändningsförändring i objektet eller i angränsande områden.</li> </ul>

## 7. Bevarandeåtgärder

### 7.1 Områdesskydd

Natura 2000-regelverket medför att det enligt 7 kap 28 a § miljöbalken krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka ett Natura 2000-område. Tillståndsprövningar ska utgå från hur verksamheten eller åtgärden påverkar områdets bevarandemål och möjligheten för området att uppnå bevarandesyftet. Området är förutom att vara skyddat inom nätverket Natura 2000 också skyddat som naturreservat enligt svensk lag och har därför det rättsliga skydd som kan tänkas behövas. Granbodåsen ingår i riksintresse för naturvård enligt 3 kap MB sedan 1988 (Norra Borgsjö riksområde) och ingår i den nationella bevarandeplanen för odlingslandskapet

### 7.2 Skötsel

Områdets värden är helt beroende av att ängen och skogsbetet fortsätter att skötas. Idag bedrivs en bra ängsskötsel med både slåtter och efterbete. Skogsbetet betas också men är igenväxt med ett för tätt trädsnitt.

Den främsta skötselåtgärden är att traditionell slåtterhävd med skärande redskap fortsätter som tidigare. Slåttertidpunkten är viktig för området då det växer fältgentiana som är senblommande. Slåtter ska ske från mitten till slutet av juli innan fältgentianan blommar. Skogsbetet restaureras i möjligaste mån. Sommaren 2005 startades en restaurering av skogsbetet. Här har en försiktig avverkning skett för att öka mängden luckor i skogen och förstora de gläntor som redan finns. En sammanfattning av skötselåtgärderna visas i tabell 4. Länsstyrelsen har upprättat skötselavtal med entreprenörer för både slåtter och bete.

**Tabell 4. Sammanfattning av planerade skötselåtgärder**

Område	Skötselåtgärd	Tidpunkt	Prioritet
Slättermarken	Slätterhävd	Mitten-slutet av juli varje år	1
Slättermarken	Efterbete	Under augusti-september	2
Skogsbete	Betesdrift	Under växtsäsongen	1
Skogsbete	Plockhuggning	Bör ske så snart som möjligt. Plockhuggningen bör fortsätta under många år framöver.	3

## 8. Bevarandestatus

Det främsta bevarandevärdet ligger i den mycket artrika ängsmarken som är en av de mest värdefulla i länet. Tillsammans med de välbevarade byggnaderna och den betade skogsmarken utgör området en mycket viktig del i bevarandet av kulturmiljö och biologisk mångfald.

Bevarandestatus för området är olika beroende på naturtyp. För naturtypen slåtterängar i låglandet är bevarandestatusen bra medan den inte är bra för skogsbetet. Skogsbetet måste restaureras innan naturtypen är i gynnsamt tillstånd.

## 9. Uppföljning av bevarandemål

Uppföljning av naturtyper och arter sker enligt Naturvårdsverket riktlinjer för uppföljning av skyddade områden och är beskrivna i regionala uppföljningsplaner på Naturvårdsverkets hemsida. Områdesvis uppföljning kommer att ske inom ett enskilt Natura 2000 område ifall det finns faktorer som där behöver följas upp särskilt och som inte fångas upp av den regionala uppföljningsplanen. Utvärdering av gynnsam bevarandestatus för naturtyper och arter sker på biogeografisk nivå, för Västernorrlands län den boreala regionen.

## 10. Referenser

Art-och habitatdirektivet, Rådets direktiv 92/43/EEG an den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter, officiell svensk översättning, version 01.01.2007

Natura 2000 i Sverige, handbok med allmänna råd, Naturvårdsverkets handbok 2003:9

15-17 §§ Förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m. m.

Naturvårdsverket 2003. Natura 2000, Art- och naturtypsvisa vägledningar.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län, 1993: Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden. Länsstyrelsen 93:1 Härnösand.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län, 1992: Ängs- och hagmarker i Västernorrlands län - del 1 Medelpad. Länsstyrelsen. Härnösand.

Naturvårdsverket, 1996: Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Stockholm.

Viotti, A. 1986. Natur och kultur längs Ljungans dalgång.



## 11. Kartor

Kartorna nedan visar de ingående naturtypernas utbredning samt en översikt av området. Aktuell information om naturtypers utbredning och arter i ett enskilt område finns på Naturvårdsverkets hemsida, kartverket skyddad natur. Observera att det är naturtypernas utbredning och förekomst i verkligheten som gäller vid en tillståndsprövning enligt miljöbalken. Det innebär att både rapporterad areal och det som framgår av naturnaturtypskartan (NNK) kan behöva säkerställas med ytterligare uppgifter, t.ex. fältinventeringar.

